
Stenografisch verslag van een openbaar verhoor in het kader van de parlementaire ondervragingscommissie Ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen (POCOB) op 19 februari 2020 in de Enquêtezaal van het Logement te Den Haag.

Gehoord wordt: de heer Van Zanen (burgemeester gemeente Utrecht), die wordt bijgestaan door P. van Beijnum.

Aanvang: 15.30 uur

Voorzitter: Rog

Griffier: Sjerp

Aanwezige leden van de commissie: Van den Berge, Kuzu, Edgar Mulder, Van Raak, Rog, Schonis, Segers, Stoffer en De Vries.

Aanvang 15.30 uur.

De **voorzitter**: Goedemiddag. Ik open de vergadering. Aan de orde is het openbaar verhoor van de heer Van Zanen. Meneer Van Zanen, ik heet u van harte welkom bij de parlementaire ondervragingscommissie. U bent burgemeester van de gemeente Utrecht en voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. U heeft de commissie een notitie doen toekomen, waarvoor dank. Deze notitie is inmiddels op de website van de Tweede Kamer geplaatst. In dit verhoor stelt de commissie u vragen over ongewenste beïnvloeding van maatschappelijke en religieuze organisaties in Nederland, zoals moskeeën, uit onvrije landen en hoe deze invloed kan worden doorbroken.

U wordt gehoord als getuige en dit verhoor vindt plaats onder ede. U heeft aangegeven de belofte af te leggen. Ik wil u vragen om met die belofte te bevestigen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zult spreken. Ik verzoek u te gaan staan.

In handen van de voorzitter legt de heer Van Zanen de belofte af.

De **voorzitter**: U staat nu onder ede. Wij bieden onze getuigen de gelegenheid een korte openingsverklaring af te leggen. U heeft aangegeven daar graag gebruik van te willen maken. Ik bied u daartoe nu de gelegenheid.

De heer **Van Zanen**: Dank u wel. Ik ben burgemeester van ruim 350.000 mensen in Utrecht, waaronder ook heel veel kinderen. Ik hoop en wil eraan bijdragen dat zij opgroeien als vrije kinderen, met hun gezicht naar de samenleving toe. Ik maak me zorgen over onverdraagzaamheid en over antidemocratisch en problematisch gedrag van wie dan ook, als ik dat waarneem. In Utrecht, maar elders ook, pakken we dat aan en proberen we daarop te reageren, ook als dat ongemakkelijk is. Dat doe ik niet alleen; we hebben er een heel programma voor: Utrecht zijn we samen.

Toen ik in Utrecht begon, kreeg ik al vrij snel signalen over alFitrah, van medewerkers, van wijkagenten, van oud-leerlingen, van burens, familieleden, oud-studenten én van de veiligheidsdiensten. Die kinderen krijgen daar veertien uur per week informeel les. Ik ben begonnen met het voeren van gesprekken met de leiding, met de voorzitter, meneer Salam, en met de toenmalige penningmeester. Die gesprekken verliepen moeizaam. Ik heb vervolgens twee keer opdracht tot een onderzoek gegeven. Daarin werden de zorgen bevestigd.

We zijn aan de slag gegaan volgens de drie sporen die we landelijk hebben afgesproken: spreken, dialoog, aanspreken, aanpakken, verstoren, handhaven. Ik heb ontdekt dat het een kwestie van lange adem en zorgvuldigheid is, want het gaat natuurlijk om de balans tussen grondrechten en intolerantie. Ik heb veel samenwerking ondervonden in de loop der jaren, niet alleen met het Rijk, maar ook met de andere gemeenten. We hebben naast die drie sporen nu een vierde spoor ontwikkeld -- althans, daar zijn we mee bezig, met steun van de ESS, de expertise-unit binnen Sociale Zaken -- om weerbaarheid vanuit de samenleving tegen dat problematische gedrag te ontwikkelen.

Ik heb eigenlijk drie aanbevelingen of drie verzoeken aan u, of aan het parlement. Maak vormen van toezicht, mogelijk de onderwijsinspectie of de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Maak in de tweede plaats wetgeving of regelgeving die transparantie juridisch afdwingbaar maakt. Drie: probeer een alternatief te bieden. Ik heb begrepen dat zelfs de huidige onderwijswetgeving daarvoor ruimte geeft, dat je bijvoorbeeld binnen het openbaar onderwijs al regulier godsdienstonderwijs zou kunnen verzorgen. Maar daar zijn dan centen voor nodig. Lange adem. Zorgvuldig. Ik ben blij dat u ook hier aandacht aan besteedt, want het is een ingewikkeld thema.

Dat was het, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel, meneer Van Zanen. Dit verhoor zal worden afgenomen door de heren Stoffer en Schonis. De heer Stoffer zal beginnen. Ik geef het woord aan hem.

De heer **Stoffer**: Meneer Van Zanen, we willen het vanmiddag met u hebben over de casus alFitrah. Het eerste onderwerp gaat over het contact van de gemeente Utrecht met de Stichting alFitrah. De eerste vraag die ik u stel, is als volgt. In uw notitie geeft u aan dat de Stichting alFitrah in beeld is gekomen door verschillende vormen van problematisch gedrag. Kunt u aangeven op welk gedrag u specifiek doelt?

De heer **Van Zanen**: Er kwamen signalen, van oud-leerlingen, van ouders en familieleden van leerlingen, van wijkagenten: "Wat is er eigenlijk aan de hand, wat gebeurt daar? Heel jonge kinderen zijn daar heel lang. Wat gebeurt daar?" Het was niet makkelijk om er binnen te komen. Vlak voordat ik aantrad, is er ook een keer opgetreden vanuit de handhaving omdat er daar werd geslapen 's nachts. Dat mag niet. Er was geen transparantie, ook niet in de buurt. Als we vroegen "wat gebeurt daar, wat doen jullie daar?", werd daar zeer afhoudend op gereageerd.

Daarna hebben we heel veel gesprekken gevoerd. Dat heeft er uiteindelijk toe geleid dat we op basis van de zorgen die werden geuit, ook in eigen kring, of dat nou wel verstandig was, het Verwey-Jonker Instituut hebben

gevraagd. Dit ook omdat bij mij de vraag opkwam: wat is het nu, moeten we ons zorgen maken of is dat onzin? We hebben toen aan het Verwey-Jonker Instituut gevraagd hoe het daar zit met de pedagogiek. Wat gebeurt daar? Daar kwam een eerste onderzoek uit. Toen is vastgesteld dat daar pedagogisch best goede dingen gebeuren en het ook misschien wel aantrekkelijk is, maar dat er wel risico's aan zitten: worden die kinderen niet toch een beetje met de rug naar de samenleving gezet, dus niet meer open; is het nog denkbaar dat ze kritisch reflecteren op wat ze wordt aangeleerd?

De heer **Stoffer**: U gaf zojuist al aan dat het moeizaam was om binnen te komen bij alFitrah. Hoe onderhoudt de gemeente Utrecht contacten met alFitrah? Is dat alleen incidenteel, zoals waar u zojuist op doelde? Of heeft u ook reguliere contacten met alFitrah?

De heer **Van Zanen**: Wij hebben geen vergunningenrelatie en we hebben geen subsidierelatie. We hebben heel veel gesprekken gevoerd. Dat is nu minder, want er heeft een tweede onderzoek plaatsgevonden. Dat wilde de stichting niet en dat wilden ook de ouders niet. We hebben gezegd: wat betekent het nou in de omgeving? De relatie is nu moeizaam. Ze zijn bij ons in de wijk. Ik heb heel veel periodiek overleg met alle andere moskeebesturen, vertegenwoordigers daarvan, maar met alFitrah eerlijk gezegd nauwelijks op het ogenblik. Maar misschien doet die kans zich weer voor. We nodigen hem steeds uit, maar dan komt hij niet. Tja. Dat vind ik jammer. Dat betreurt ik. Maar ja. Het is jammer.

De heer **Stoffer**: "Nauwelijks contact". U heeft wel contact?

De heer **Van Zanen**: Ja, we hebben wel contact. Ik heb hem ook net nog gezien. Maar goed, dat was niet voor hier.

De heer **Stoffer**: Is dat contact ambtelijk, is dat contact bestuurlijk? Beide?

De heer **Van Zanen**: Beide. Het is ambtelijk én bestuurlijk. Ik heb hem meerdere keren op mijn werkkamer gehad en uitvoerig gesproken. Echt mijn best gedaan. Ik was er destijds ook erg ... "Trots" klinkt misschien een beetje

... Maar ik heb enorm mijn best gedaan, omdat ik me verantwoordelijk voel, ook voor de ouders die hun kinderen daar hebben. Ik ben ook hun burgemeester. Ik vroeg dan of het daar goed ging, omdat er vervelende berichten in de media waren. En dan werd er wat gearzeld. Ik zei dat ik wilde dat er binnen zou worden gekeken door deskundigen. Dat hebben we ook samen kunnen doen, want de stichting heeft meegewerkt aan het eerste onderzoek. Dat vond ik wel een resultaat van die gesprekken. Daarna zijn de contacten minder geworden, helaas.

De heer **Stoffer**: Maar u heeft dus nog steeds contacten.

De heer **Van Zanen**: Ja, er zijn contacten, ook ambtelijk. We houden ze in de gaten en we kunnen er naar binnen, als we dat willen. Maar dan moet er wel een aanleiding zijn.

De heer **Stoffer**: Dus u heeft contact als er een aanleiding toe is.

De heer **Van Zanen**: Zo is het. En ik zou meer willen. Maar goed, dat is gewoon moeizaam.

De heer **Stoffer**: Met wie van alFitrah spreekt u?

De heer **Van Zanen**: Met meneer Salam; dat is de voorzitter. En in de gesprekken die ik heb gehad, was het bijna altijd zo dat daar ook meneer Elouakili bij was, een meneer die in Duitsland woonde of daar aldoor net vandaan kwam. Dat was de toenmalige penningmeester.

De heer **Stoffer**: Dat zijn de enige twee mensen waar u contact mee hebt gehad?

De heer **Van Zanen**: Waar ik contact mee heb gehad, ja.

De heer **Stoffer**: En ook de enigen waar ambtelijk contact mee is geweest?

De heer **Van Zanen**: Nee, ambtenaren en ook mensen van vergunningen, toezicht en handhaving, de wijkagent, want er lopen natuurlijk meer mensen daar rond.

De heer **Stoffer**: Wat zijn de onderwerpen waar u dan over spreekt?

De heer **Van Zanen**: Transparantie. Waarom bied je nou geen transparantie over het geld? Waarom mag ik niet kijken? Wat gebeurt daar? Wat doe je daar? Dat soort onderwerpen. Kunnen we afspreken dat de leerlingen ook verbinding zoeken met de wijk? Dat soort onderwerpen. Ik vatte het net samen onder de term "moeizaam". Want ... Nou ja; punt.

De heer **Stoffer**: Is buitenlandse financiering ook onderwerp van die gesprekken?

De heer **Van Zanen**: Zeker. Sowieso financiering. Ik zei: laat dan zien; het is toch in uw voordeel dat u het allemaal laat zien, omdat er anders maar weer over geschreven kan worden? Ik geloof dat er destijds, voor zover ik weet -- dat heeft hij ook toegegeven -- 6 ton financiering uit Koeweit is gekomen. Verder is er wel financiering, maar dat doen ze allemaal via internet en ik denk ook collectes, of hoe ze dat doen.

De heer **Stoffer**: Is er naast financiering of in het verlengstuk van financiering ook sprake van andere buitenlandse invloeden?

De heer **Van Zanen**: Ik heb niet kunnen vaststellen -- ik moet me natuurlijk aan de feiten houden -- dat er van die financiering uit Koeweit ook inhoudelijke beïnvloeding uitging. Dat heb ik niet kunnen vaststellen. Ik heb wel gezien, volgens mij in het eerste onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut, dat er gebruik werd gemaakt van lesmateriaal uit Saudi-Arabië. Maar het een hoeft niet verband te houden ... Maar verder heb ik het niet gezien.

De heer **Stoffer**: Verder heeft u geen signalen dat er andere buitenlandse invloeden zijn die met u worden gedeeld?

De heer **Van Zanen**: Nee.

De heer **Stoffer**: Als u die contacten met alFitrah heeft, heeft u dan de indruk dat ze bereid zijn om alles open en transparant met u te bespreken?

De heer **Van Zanen**: Ik heb net geantwoord: moeizaam. Ik vond en ik vind dat ik daar bovenmatig veel moeite voor heb moeten doen, terwijl het een instelling is waar kinderen, hele jonge kinderen, heel veel uur per week zijn. Het ging niet vanzelf. Het tweede onderzoek hebben we buiten hen om kunnen doen. Dat kon ook, omdat dat natuurlijk ging om de buitenkant, om wat er in de omgeving gebeurde. Maar dat heb ik nooit als prettig ervaren. Nee, ik vind niet dat ze altijd transparant zijn geweest, maar ik kon het niet afdwingen, want daar heb ik geen mogelijkheden voor.

De heer **Stoffer**: Waarom gaat dat zo moeizaam? Wat is uw indruk daarvan?

De heer **Van Zanen**: Nou ja, kijk, als mensen geen contact willen, hebben ze daar hun reden voor. Dat is tenminste mijn ervaring, niet alleen met alFitrah. Over die reden kan ik alleen maar gissen. En dat vind ik zeer beroerd. Want, weet u, mijn stad, mijn gemeente, is zeer rijk geschakeerd. Er is van alles. En met alle moskeebesturen, in alle kleuren, heb ik regelmatig contact, ambtelijk zowel als bestuurlijk. Dat geldt ook voor de brede joodse gemeenschap. Maar met alFitrah bleek dat heel moeizaam. Ik snap niet waarom dat zo is. Want je maakt het daarmee niet makkelijker om met je werk op de locatie waar je zit, geaccepteerd te worden. Wat is er nou aantrekkelijker, lijkt me, dan dat je dat gewoon doet? En als ik die vraag stel, gebeurt het niet. Ik heb dat nooit als prettig ervaren, maar goed.

De heer **Stoffer**: U kunt niet aangeven ...

De heer **Van Zanen**: Nee, ik vind niet ...

De heer **Stoffer**: U kunt hoogstens gissen. U kunt niet aangeven waarom die contacten naar uw beleving moeizaam verlopen.

De heer **Van Zanen**: Ik vond dat de contacten heel moeizaam zijn verlopen. De openheid die ik bij andere instellingen aantref, tref ik hier niet aan. Dat heb ik altijd zeer teleurstellend gevonden. Kijk, het is niet gebruikelijk om onderzoeken te laten plaatsvinden naar instellingen. Dat doe je niet zomaar. Ik zou dan ook willen dat het niet nodig was.

De heer **Schonis**: Meneer Van Zanen, u heeft net gesproken over het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut. Dat eerste onderzoek was in 2016. Wat was de directe aanleiding om dat onderzoek uit te voeren?

De heer **Van Zanen**: Er waren allerlei signalen. Vanuit de wijk, de wijkagent, veiligheidsdiensten, oud-leerlingen. Ik zal niet het beroep noemen, maar laten we zeggen dat er ook een middenstander was met een zoon die daarbij betrokken was, die zich daar heel erg zorgelijk over uitliet. Ook was er een beetje een voorgeschiedenis. Toen hebben we gezegd: ga erheen en praat ermee. Dat hebben we gedaan. Inmiddels waren er ook veel berichten uit de media, die natuurlijk wat makkelijker dingen kunnen schrijven dan ik ze kan zeggen, want ik moet het altijd nog weer zestien keer extra verifiëren. Toen heb ik meerdere keren gesproken, zoals ik net al tegen uw collega zei, en heb ik gezegd: ik wil weten wat daar gebeurt; ik wil dat deskundigen daarnaar kijken. Daar is in toegestemd en toen heeft dat eerste onderzoek plaatsgevonden. De aanleiding waren dus de zorgen, de signalen, "wat gebeurt er?". Ik vind het ook niet meer dan fair dat je dan hoor en wederhoor toepast. Want ja, weet je, er zijn dus mensen die daar wél vertrouwen in hebben en die hun kinderen daarheen sturen, en ook voor heel wat uren.

De heer **Schonis**: Er is vandaag over gesproken dat er veertien uur onderwijs wordt gegeven, op woensdag, zaterdag en zondag, even uit mijn hoofd gezegd. AlFitrah heeft uiteindelijk wel meegewerkt aan het eerste onderzoek, hè?

De heer **Van Zanen**: Zeker. Zeker.

De heer **Schonis**: Dus ze stonden er in eerste instantie wel voor open, uiteindelijk. Het ging wellicht moeizaam, maar ...

De heer **Van Zanen**: Ja, de gesprekken gingen moeizaam. En zoals u waarschijnlijk gezien hebt, zei het Verwey-Jonker Instituut wel dat er steeds mensen bij waren en dat dat aldoor, of in ieder geval heel vaak, meneer Salam was. Maar ja, dat mocht, want ik heb altijd begrepen dat de intensiteit van het onderzoek, dus de lengte van de aanwezigheid van de onderzoekers, maakte dat het wel wetenschappelijk zeer verantwoord was.

De heer **Schonis**: Mevrouw Pels van het Verwey-Jonker Instituut, die wij vanochtend gesproken hebben, heeft een vergelijkbare opmerking gemaakt. Toch werden de resultaten van dat onderzoek, het eerste onderzoek, kennelijk niet geaccepteerd door de alFitrah-moskee, of vond men het te kritisch. Klopt dat?

De heer **Van Zanen**: Ja, terwijl het eerste onderzoek zeer ruimhartig heeft aangegeven -- het tweede was overigens ook genuanceerd -- dat ze hebben gekeken naar het pedagogisch klimaat en dat het vanuit de pedagogiek -- ik ben daar geen expert in -- goed voor elkaar is, dat het goed is opgelijnd, dat ze deskundig zijn. Ik heb altijd begrepen dat het Verwey-Jonker Instituut zich op zich kon voorstellen dat ouders daar hun kinderen graag aan toevertrouwden. Tegelijkertijd zijn er toen meteen ook al zorgen geuit, in de trant van: wat voor soort onderwijs is dat dan, wat betekent dat dan? Er was toen ook lesmateriaal uit Saudi-Arabië. Daar kun je ook weer van alles van vinden -- nogmaals, ik ben niet deskundig -- maar dat is niet echt gericht op met z'n allen meedoen en op "ga eens praten met de burens, die misschien van een ander geloof zijn".

De heer **Schonis**: Wat was naar uw mening het meest zorgelijke van de eerste uitkomsten? Dat punt?

De heer **Van Zanen**: Dat.

De heer **Schonis**: Dat. Dat er te weinig ...

De heer **Van Zanen**: Veertien uur: wat gebeurt daar, wat is het effect? Rond die tijd kregen we ook weer nieuwe signalen van ex-leerlingen: ja, maar het

is fundamentalistisch, het is ... Nou ja, goed, een beetje ... Toen zijn we gewoon door gaan kijken. Maar de verhouding was toen inmiddels minder prettig. Ik bedoel, de gesprekken zijn nooit onbehoorlijk of onbetamelijk geweest, maar toen kwam ik niet meer verder.

De heer **Schonis**: Nee. Maar voordat we wat dieper doorvragen op dat tweede onderzoek, eerst nog een andere vraag. Welke effecten zag u vanuit het Verwey-Jonker Instituut, het eerste onderzoek, waarvan u zei: die herken ik, daar zie ik echt signalen die ik eerst in de samenleving heb opgevangen, en dat die signalen nu door het Verwey-Jonker Instituut zijn benoemd, bevestigt het beeld dat er iets aan de hand is? Heeft u dat zo kunnen ...

De heer **Van Zanen**: Tja, weet je: het bevestigde het ongemakkelijke gevoel. Niet strafbaar, want dan was er wel opgetreden. Niet strafbaar. Maar gewoon ongemakkelijk. Op zichzelf gericht. Niet naar buiten. Niet open. En die zorgen, die binnenkwamen via signalen en berichten, vond ik bevestigd in het eerste rapport. Ik weet niet meer wat voor termen het Verwey-Jonker Instituut toen heeft gebruikt, maar het was echt voor het eerst in dat onderzoeksveld dat onderzoekers binnen konden kijken. Dat was nog niet eerder gebeurd. Met al z'n beperkingen was het dus redelijk uniek. Daar werd natuurlijk over gediscussieerd. Het heeft ertoe geleid dat we zeiden: we moeten kijken wat daarbuiten gebeurt. Dus het omgevingsbeeld, met die ouders. Hoe zien die dat? Dus toen wilden we dit aan de buitenkant onderzoeken, met de ouders. Maar ja, dat wilde men niet meer.

De heer **Schonis**: Nee.

De heer **Van Zanen**: En de ouders vonden dat ook vreselijk. Toen kreeg ik een brief dat de ouders ertegen waren. Maar ik heb die ouders nooit kunnen spreken. Toen heb ik aangedrongen: mag ik dan een keer met die ouders praten? Ja, ja. Maar het is er nooit van gekomen, helaas.

De heer **Schonis**: Wie hield dat dan tegen?

De heer **Van Zanen**: Meneer Salam.

De heer **Schonis**: Dus er was een onderzoek vanuit de gemeente door het Verwey-Jonker Instituut, met een aantal resultaten. Toen heeft u gezegd: naar aanleiding van die resultaten wil ik met de ouders praten. De heer Salam heeft dat tegengehouden.

De heer **Van Zanen**: Nou, nee. Ik druk me waarschijnlijk onduidelijk uit. We hebben het eerste onderzoek gehad. Toen wilden wij een tweede onderzoek; de omgeving en bij de gemeenteraad. Dat werd ook aanbevolen. Inmiddels werkten we natuurlijk ook met het Rijk verder in de zin van: ja, dit is wel de moeite waard. Toen heb ik gevraagd: vind je het goed dat wij nu een onderzoek naar de buitenkant doen, omdat we allemaal dingen zien en omdat we met ouders willen spreken? Toen kreeg ik een brief waarin stond dat de ouders dat niet wilden. Toen heb ik gezegd: ik wil met ze praten. Maar dat gebeurde niet. Als die ouders dat niet willen, als die ouders dat zelf ook niet willen ... Ik heb dat niet kunnen vaststellen, want ik heb geen lijsten met ... Dat is dus niet doorgedaan. We hebben het onderzoek overigens wel laten plaatsvinden, omdat er voldoende aantallen mensen waren -- dat heeft het Verwey-Jonker Instituut natuurlijk eerst weer vastgesteld -- om iets te vertellen over de invloed van alFitrah op wat "de buitenwereld" heet.

De heer **Schonis**: Als ik het goed begrijp, zegt u dat u de resultaten van het eerste onderzoek had en dat u daarover een gesprek heeft gehad met alFitrah. Dat was, zal ik maar zeggen, vanuit de binnenkant.

De heer **Van Zanen**: Zeker.

De heer **Schonis**: En toen wilde u ook een onderzoek vanuit de buitenkant, waarbij dan ook de ouders betrokken zouden zijn.

De heer **Van Zanen**: Ja, bijvoorbeeld.

De heer **Schonis**: Dat onderzoek is er wel gekomen, maar zonder de ouders.

De heer **Van Zanen**: Ja, die groep ouders in ieder geval niet.

De heer **Schonis**: Die groep ouders dus niet. Dat eerste onderzoek uit 2016 doet een aantal concrete aanbevelingen, ook aan de gemeente. Zijn die aanbevelingen opgevolgd door de gemeente?

De heer **Van Zanen**: Ja, en ook die uit het tweede onderzoek. We zijn successievelijk met alle aanbevelingen aan de slag gegaan. In Utrecht hebben we al een heel breed netwerk in wijken. We hebben heel veel sleutelfiguren. We hebben bondgenotenoverleg. We zijn dus heel fijnmazig ...

De heer **Schonis**: "Bondgenotenoverleg" klinkt vrij heftig. Hoe bedoelt u dat?

De heer **Van Zanen**: We hebben bondgenotenoverleg. Dat wil zeggen: bondgenoten in de wijken, met de politie, met de buurtdienst, met actieve ouders en met buurtvaders; heel veel actieve mensen en dus ook mensen uit de brede moslimgemeenschap in het Utrechtse. Alle aanbevelingen zijn opgevolgd, voor zover wij ze kunnen beïnvloeden. Dat betekent dat we bij alFitrah erop hebben aangedrongen om de aanbevelingen over te nemen. Uit dat laatste onderzoek komt: bied een ondersteuningsaanbod en probeer te professionaliseren. Dan gaat het over het kader, niet over het geloof. Daar hebben we twee keer met de moskeebesturen over gesproken. Die gaan gemeenschappelijk met ons en met Sociale Zaken daarmee aan de slag. De frontlijnwerkers in Overvecht, zoals we die noemen, komen binnenkort bijeen over het thema weerbaarheid. Ik noem ook schooldirecteuren, ook rond alertheid en "wat zie je voor signalen?". De buurtteams geven we les. Die worden getraind op cultuursensitief werken. Met vallen en opstaan en overigens met steun van anderen proberen we dus vorm te geven aan al die aanbevelingen.

De heer **Schonis**: De eerste set aanbevelingen waren er drie uit het eerste rapport. Die komen eigenlijk hoofdzakelijk vooral neer op: blijf met elkaar in dialoog. Letterlijk staat er: blijf het gesprek met elkaar aangaan.

De heer **Van Zanen**: Ja, zeker. En doe vervolgonderzoek en blijf ...

De heer **Schonis**: Ja. Van dat gesprek met elkaar aangaan en de dialoog met elkaar blijven voeren zegt u dat dat met name vanuit de buurtteams wordt opgepakt.

De heer **Van Zanen**: Ja. Ik heb net tegen meneer Stoffer gezegd dat de gesprekken na dat tweede onderzoek wel op een lager pitje zijn gekomen. Het is wel goed dat het gebeurt, maar ja ... We hebben ook van alles geprobeerd. We hebben na het eerste rapport geprobeerd een handelingskader te maken: laat nou vrijwillig toezicht toe; als het allemaal helemaal goed en leuk is, laat dat dan zien! Ik kwam niet verder. Ik kwam heel ver, maar niet ver genoeg.

De heer **Schonis**: U kwam niet ver genoeg. De aanbevelingen uit het tweede onderzoek zien heel erg op dat toetsingskader of beleidskader voor het educatieve aanbod met vrijwillig toezicht. Daar hebben we het vanochtend ook even over gehad.

De heer **Van Zanen**: Zeker.

De heer **Schonis**: Daarvan zegt u dat dat eigenlijk nooit goed van de grond is gekomen.

De heer **Van Zanen**: Nee. Ik ben een groot voorstander ... Ik moet u eerlijk zeggen dat ik ook zeer teleurgesteld was. Dit is natuurlijk informeel onderwijs. Het is ook informele hulpverlening en zorgverlening bij die kleine kinderen. Ik was dus zeer teleurgesteld. Ik ben geen expert, maar toen hebben we gezegd: er is een kwaliteitskader kinderopvang; kunnen we dat nou niet van toepassing verklaren op die vorm van informeel onderwijs? Of kunnen we de onderwijsinspectie met al haar kennis en kunde niet vragen? Want dat zijn de vrouwen en mannen die daar verstand van hebben. Kunnen we die niet vragen: hou het eens tegen het licht? Gaat dat goed of gaat dat niet goed? Wat betekent die vier uur? Wat gebeurt daar? Nu hebben we ook nog zorg- en hulpverlening, want in het tweede rapport zijn ook signalen te lezen dat bepaalde vormen van zorg en hulpverleningsvragen niet bij de, nou

ja, reguliere mensen terechtkomen. Ik vind dus ook dat de gezondheidszorginspectie zou moeten ...

De heer **Schonis**: Ja, daar komen we straks nog over te spreken, maar ik wil eerst bij het onderwijs blijven. U zegt dat het informeel onderwijs is en dat een Nederlandse gemeente en ook de onderwijsinspectie dan geen formele bevoegdheden hebben om toezicht te houden door daar te kijken.

De heer **Van Zanen**: Zo is het. En dat zou ik graag veranderd willen zien. Volgens mij zegt het Verwey-Jonker Instituut: probeer dat ook van onderop te doen.

De heer **Schonis**: Dat is vanochtend ook aan bod gekomen.

De heer **Van Zanen**: Ik snap dat en dat is prima, als er maar een vorm van toezicht afdwingbaar is. Ik ben niet zo van afdwingen. Ik ben juist van: zullen we het erover hebben, omdat het ook in uw belang is dat wij dit kunnen zien? Maar ja, als ze niet willen, dan vind ik wel ... Nogmaals, veertien uur en dan een beetje schimmigheid, dat vind ik niet goed.

De heer **Schonis**: Dit wat betreft dat onderwijs en het toezicht daarop. U zegt dus dat u daar gewoon echt tegen beperkingen aanloopt.

De heer **Van Zanen**: Zeker, zeker.

De heer **Schonis**: Zoekt u ook naar meer handelingsperspectief op dat punt?

De heer **Van Zanen**: Zeker, zeker. Het is van begin af aan, in alle stadia, zo geweest: handelingsperspectief, handelingsperspectief. We doen ontzettend veel. We kunnen ook ontzettend veel. Wij werken aan onze informatiepositie, zowel professioneel met de politie, met de hulpverleningsdiensten en ook met de veiligheidsdiensten, als informeel, met die sleutelfiguren en bondgenotenoverleggen in die wijken.

De heer **Schonis**: Maar dat heeft u allemaal als gemeente zelf georganiseerd?

De heer **Van Zanen**: Jazeker. Dat kunnen we wel. We kunnen heel veel, maar op een gegeven moment houdt het op. Dan moet ik de vraag kunnen stellen: ik wil naar binnen of ik wil dat iemand dat doet. Dat is ons de eerste keer gelukt met het Verwey-Jonker Instituut, maar daarna niet meer. Dat vind ik zeer onbevredigend. De signalen, ook uit het tweede onderzoek, zijn niet alleen maar positief. Daar maak ik me zorgen over. Het gaat om kleine kinderen en ik wil dat daarnaar gekeken wordt door mensen die er verstand van hebben. Hoor en wederhoor, kwaliteit. Het is heel ingewikkeld en het is een teer onderwerp, maar ik vind wel dat het zou moeten.

De heer **Schonis**: De aanbevelingen die gedaan zijn door het Verwey-Jonker Instituut, waren natuurlijk, zeker de tweede keer, specifiek gericht op de alFitrah. Heeft u dat binnen de gemeente Utrecht breder opgepakt bij andere moskeeonderwijsinstellingen?

De heer **Van Zanen**: Dat vind ik sowieso: als ik vergelijkbare signalen krijg over welke vormen van onderwijs dan ook -- dat maakt me niet uit -- van zoveel uren aan kinderen, dan wil ik daar ook op af. Daar wil ik in ieder geval vanaf weten. Dat maakt me allemaal dus niet uit. Ik heb geen signalen dat bij andere onderwijsinstellingen, ook in informeel onderwijs, dezelfde problematiek speelt. Ik hoop dat dat ook zo blijft; dat natuurlijk sowieso, maar als ik die signalen wel krijg, hoop ik dat ik dan onmiddellijk kan laten kijken op vrijwillige basis, als u begrijpt wat ik bedoel.

De heer **Schonis**: Ja.

De heer **Van Zanen**: Maar dat weet ik natuurlijk niet zeker.

De heer **Schonis**: Nee. U gaf net aan dat u had gehoord dat het lesmateriaal uit Saudi-Arabië komt.

De heer **Van Zanen**: Ja.

De heer **Schonis**: Heeft u daar zelf onderzoek naar laten doen?

De heer **Van Zanen**: Dat heeft het Verwey-Jonker Instituut gedaan. Dat is niet strafbaar en het mag. Het is informeel onderwijs. We kunnen op dat punt dus niets voorschrijven, maar dit was voor de onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut -- dit zijn mijn woorden, hoor; ik doe het voorzichtig -- wel weer een aanwijzing of een duiding, omdat dat niet de meest op integratie in de Nederlandse samenleving gerichte lesboekjes zijn. Zo zal ik het maar zeggen.

De heer **Schonis**: Kent u de website Fitrah.tv?

De heer **Van Zanen**: Nee, ik weet dat die er is, maar ik ken die niet. Mijn medewerkers kennen die wel; die volgen die website.

De heer **Schonis**: De gemeente monitort dus ook de website Fitrah.tv?

De heer **Van Zanen**: Zeker.

De heer **Schonis**: Komt er wat uit die monitoring?

De heer **Van Zanen**: Nee. Nou ja, dat ik dan word geïnformeerd -- maar dat is alweer een tijdje geleden, hoor -- dat ze weer geld aan het inzamelen zijn voor iets, of daar dan iets mee gebeurt en dat soort dingen.

De heer **Schonis**: Dat gaat dus met name om inzamelingsacties.

De heer **Van Zanen**: Ja.

De heer **Schonis**: U benoemde net ook de andere dingen die alFitrah doet, zoals een stukje maatschappelijke zorg; die is zojuist ook ter sprake gekomen. We hadden vanmiddag meneer Salam hier. Die gaf aan dat er zelfs vanuit jeugdzorg mensen bij hem aankloppen om een casus aan te brengen. Herkent u dat beeld?

De heer **Van Zanen**: Dat beeld herken ik niet. Op basis van de feiten die ik heb en het onderzoek van alFitrah is juist het tegendeel het geval: er zijn signalen van informanten, mensen die hebben meegedaan aan dat

onderzoek, dat er niet altijd naar reguliere zorgverleners wordt doorverwezen. Dat kan risicovol zijn. Dat kan leiden tot emotionele schade bij mensen. Van dat andere heb ik geen signalen.

De heer **Schonis**: Dus u heeft geen signalen dat er vanuit jeugdzorg casussen worden aangedragen. U heeft wel signalen dat mensen niet worden doorverwezen naar professionele hulpverlening, omdat dit binnen alFitrah, binnen de eigen kring wordt gehouden.

De heer **Van Zanen**: Ja, zo is het.

De heer **Schonis**: Kan de gemeente daarin optreden?

De heer **Van Zanen**: Dat is ook een van de aanbevelingen. Ik zal me binnenkort samen met de wethouder Volksgezondheid richten tot alFitrah en ik zal ze daarop aanspreken. Ik ga de inspanningsverbintenis aan. Of ik daar resultaat mee boek, durf ik u niet te zeggen. Ik wil graag inspectie, toezicht; help ons daarbij! Ik ga dus weer doen wat ik kan, maar dat is allemaal informeel en als de deur gesloten blijft, dan heb ik geen enkele basis om de deur open te breken, als u begrijpt wat ik bedoel.

De heer **Schonis**: Ja, u zegt dus dat u als gemeente zowel in het onderwijs als op het punt van onderwijsinspectie, zal ik maar zeggen, op dit moment geen formele bevoegdheden hebt om hier te acteren.

De heer **Van Zanen**: Zeker. Zo is het.

De heer **Schonis**: Maar u zegt in een bijzin tegelijkertijd wel dat u informeel wel heel veel kan regelen.

De heer **Van Zanen**: Kijk, je komt niet binnen; punt. Wat we allemaal doen ... Onze informatiepositie is zo goed als zij kan zijn, eerst door gesprekken en nu door serieuze onderzoeken. Daar komen gegevens uit vandaan. Die bespreek ik. Er is ook een passage over polygamie, maar dat was onvoldoende hard. Het moet wel hard zijn; dan kan het OM er misschien iets

mee. Ik heb dat dus meteen ook in de driehoek besproken, maar het OM kan daar nog even niets mee. Als ik een signaal ...

De heer **Schonis**: U doelt op een passage over polygamie. Het Verwey-Jonker Instituut heeft geconstateerd dat er mogelijk polygame huwelijken worden gesloten binnen alFitrah.

De heer **Van Zanen**: Mogelijk, ja.

De heer **Schonis**: Daar doelt u op.

De heer **Van Zanen**: Jazeker.

De heer **Schonis**: Bent u daarmee naar het OM gestapt?

De heer **Van Zanen**: Zeker: kun je daar iets mee? Er is dus ook meteen een oproep gedaan: als mensen meer informatie hebben, dan kan het OM daar misschien wat mee. Maar tot nu toe is dat niet hard genoeg.

Het signaal over niet doorverwijzen naar reguliere zorgverleners of -- dat is volgens mij de term -- mensen die een BIG-registratie hebben, vinden wij als college van B en W, als portefeuillehouders, niet goed. We zullen ze daarop aanspreken. Meer kan ik niet. Ik bedoel: we kunnen een hoop. Ik kan dit hier ook vertellen, maar ik dring er bij u op aan om serieus een stok achter de deur -- via deskundigen, hè? -- te overwegen bij vormen van informeel onderwijs die niet zomaar meewerken. Wij proberen natuurlijk van alles. Wij hoopten dat de inspectie voor de Gezondheidszorg en Jeugd misschien iets kon doen, maar die moeten zich ook houden aan ... En terecht.

De heer **Schonis**: Zij hebben ook geen wettelijke bevoegdheden?

De heer **Van Zanen**: Nee.

De heer **Schonis**: U bent ook voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de VNG. Ziet u de problematiek die u net schetst over het

informele onderwijs en maatschappelijke zorg ook elders in Nederland?
Speelt die ook bij andere gemeenten?

De heer **Van Zanen**: Zeker. Het was hier wel heel pregnant, maar zeker. Voor mij gold dit niet eens zozeer als VNG-voorzitter, want dat is weer iets heel anders. Maar ik snap dat u dat zegt, hoor. Er is echt een groepje van tien à vijftien gemeenten -- die heten volgens mij "geprioriteerd" -- die rond dit thema van radicalisering met het vorige kabinet en het huidige kabinet om de zoveel tijd bij elkaar komen en elkaar steunen in een taskforce met een hele lange naam, de Taskforce Problematisch Gedrag en Ongewenste Buitenlandse Financiering. Want ik heb het nu over informeel onderwijs, maar er zijn natuurlijk andere voorbeelden. Je kunt demonstraties hebben; je kunt inleiders hebben. Dat is wel gedeelde problematiek, die ingewikkeld is en waarbij zorgvuldigheid nodig is, want het gaat wel om grondwettelijk beschermde rechten die je wel hebt te respecteren, overigens met liefde.

De heer **Schonis**: U zegt: tien à vijftien gemeenten. Komt dat overeen met 10 à 15 moskeeën?

De heer **Van Zanen**: Daar durf ik niks over te zeggen. Dat heb ik niet paraat.

De heer **Schonis**: U heeft daar geen beeld van.

De heer **Van Zanen**: Nou ja, natuurlijk. In die gemeenten hebben we te maken met uitreizigers, met terugkeerders. Zij hebben daar de meeste ingewikkeldheden mee en zorgen over.

De heer **Schonis**: Een van de dingen die de afgelopen week voorbijkwamen, was bij het verhoor van meneer Bouharrou. Hij gaf aan dat er ook op andere plekken in Nederland onderwijzers van alFitrah proberen les te geven. Is dat ook uw beeld, dat alFitrah een soort centrum is dat vanuit Utrecht ook op andere plekken les probeert te geven?

De heer **Van Zanen**: Ik moet even precies zeggen wat ik weet. Ik heb de stellige indruk dat het model alFitrah, dus onderwijs en hulp- en zorgverlening, ook als een exportproduct binnen Nederland wordt gezien,

want wij zien ook bewegingen -- althans, dat is mij weleens verteld -- dat alFitrah en de mensen die daar werken, met name ook de voorzitter, ook gewoon in andere gemeenten actief zijn of proberen te worden.

De heer **Schonis**: U noemt "het model alFitrah". Daarmee bedoelt u een stichting of een organisatie die zowel informeel moskeeonderwijs aanbiedt als maatschappelijke hulpverlening.

De heer **Van Zanen**: Ja.

De heer **Schonis**: Als één pakket.

De heer **Van Zanen**: Ja, en in varianten. Ik denk dat het ook wel op maat gesneden is. Ik denk dus dat het niet zo is dat de club alleen maar in Utrecht actief wil zijn.

De heer **Schonis**: Denkt u dat de moslimgemeenschap voldoende weerbaar is tegen dit soort vormen van beïnvloeding?

De heer **Van Zanen**: Ik denk dat de georganiseerde moslimgemeenschap in Utrecht, die heel groot, heel erg actief en ook zeer gevarieerd is, hartstikke weerbaar is. Het is relatief natuurlijk maar een kleine club of groep die kinderen daarheen brengt. Maar goed, het zijn er wel te veel om je er geen zorgen over te maken. Maar ik weet niet zeker of iedereen in Utrecht, welke achtergrond men ook heeft, weerbaar is tegen -- om het maar even zo te zeggen -- verlokkingen die onbedoeld effecten hebben waarvan ik me afvraag of ze wenselijk zijn met het oog op je dochter of je zoon. Maar dat geldt natuurlijk voor meerdere bewoners van Utrecht; dat gaat breder dan alleen in de moslimgemeenschap. Dus niet iedereen is weerbaar genoeg.

De heer **Schonis**: Wat ziet u van dit soort effecten in Utrecht?

De heer **Van Zanen**: Nou ja, weet u, dan kom ik gewoon weer helemaal terug op het begin. Het is een instelling waarvan inmiddels op basis van twee onderzoeken en een heleboel andere signalen is vastgesteld dat daar kinderen veertien uur les krijgen op een manier die wel doet aan bonding,

dus in eigen kring, maar niet echt doet aan een brug slaan, bridging. En dat vind ik zorgelijk in mijn gemeente, maar dat zou ik in elke gemeente vinden. Want wat betekent dat? Krijgt dan zo'n kind de opleiding en de opvoeding die hem sterk doet zijn en een faire kans doet geven in het Nederlandse? En als dat niet zo is, wat betekent dat dan weer? Zou hij of zij zich nog makkelijker weer afkeren van die samenleving? Dat zijn allemaal dingen waar we aandacht voor moeten hebben en waarom wij er zo veel tijd aan besteden.

De heer **Schonis**: Weet u in welke andere gemeenten alFitrah ook actief is?

De heer **Van Zanen**: Nee. Dan ga ik nu namen noemen en ik weet het niet zeker. Ik geloof in Tilburg, maar laat ik het niet doen. Als u dat wil weten, zal ik het vragen en dan krijgt u het alsnog, voor zover ik het weet. Ik heb het niet paraat.

De heer **Schonis**: U heeft het niet paraat. Tot slot. Vorige week was de AIVD hier, met meneer Schoof. Hij gaf ook aan dat het beeld toch wel is dat een aantal salafistische aanjagers, zoals zij het noemden, eigenlijk al bij vrij jonge kinderen -- zij noemden ook kinderopvang -- actief zijn. Herkent u dat beeld? Is dat ook het beeld dat u bij alFitrah heeft waargenomen?

De heer **Van Zanen**: Meneer Schonis, ik heb het gelezen en ik ben blij dat dit signaal nu ook in de openbaarheid is gekomen, zodat we ons ervan bewust zijn wat de potentiële risico's zijn van een instelling die er niet automatisch toe neigt om, laat ik maar zeggen, open kaart te spelen. Ik moet het weer voorzichtig doen. De risico's die dat in zich heeft, zijn dermate groot -- gericht op die kinderen; ik denk aldoor aan die kinderen -- dat je daar serieus mee moet omgaan. Dat doen we. Dat doen gemeenten. In toenemende mate hebben we elkaar daar onderling in gesteund. Ook mijn sleutelfiguren helpen enorm en inmiddels ook de experts landelijk. Die hebben we echt nodig, want dat kun je als gemeente niet alleen. Wat Schoof zegt ... Aan het eind van de dag, als we dit niet keren, zou wat meneer Schoof zegt, kunnen gebeuren. Maar ik ben voorzichtig.

De heer **Schonis**: Helder. Dan zal de heer Stoffer verdergaan.

De heer **Stoffer**: Ik zou u graag willen horen over welk zicht de gemeente heeft op buitenlandse beïnvloeding en welke maatregelen door de gemeente zijn genomen. In april 2018 werd door Nieuwsuur en de NRC bekendgemaakt dat er financieringsstromen waren tussen de Stichting alFitrah en de Golfstaten en dat daar mogelijk ongewenste invloed mee gepaard gaat. Mijn vraag is of de gemeente daar al eerder van op de hoogte was.

De heer **Van Zanen**: Ik heb in het begin volgens mij gezegd dat wij op de hoogte waren van het feit dat vanuit Koeweit -- ik heb volgens mij net 6 ton gezegd; ik weet niet of dat juist is, maar in ieder geval zo'n soort bedrag -- richting alFitrah een bedrag ter beschikking zou zijn gesteld. Punt. Meer heb ik niet kunnen vaststellen. Ik heb dus ook niet kunnen vaststellen of daarvan ook een inhoudelijke beïnvloeding uitging.

De heer **Stoffer**: Dat wist u dus al voor april 2018.

De heer **Van Zanen**: 2018 zegt u, hè?

De heer **Stoffer**: Ja.

De heer **Van Zanen**: Jazeker. Zeker, zeker. Dat stond ook in raadsbrieven en zo.

De heer **Stoffer**: Over welk bedrag ging dat?

De heer **Van Zanen**: Ik denk over 6 ton, zeg ik uit het hoofd. Ik heb het niet paraat, dus ik moet even naar rechts kijken, naar mijn ondersteuner. Dat mag, hè?

De heer **Stoffer**: Dat mag. Jazeker.

De heer **Van Zanen**: We weten het niet. Hij heeft het ook niet paraat.

De heer **Stoffer**: Wij hebben namelijk de indruk dat het 1,5 miljoen zou zijn. Maar dat kunt u niet bevestigen?

De heer **Van Zanen**: Nee, dat kan ik niet bevestigen. Dat zou ik dan echt moeten nakijken.

De heer **Stoffer**: Dat wilt u vast voor ons doen.

De heer **Van Zanen**: Zeker, zeker.

De heer **Stoffer**: Heeft de gemeente na de onthulling met het bestuur van alFitrah gesproken en, zo ja, wat kwam er uit dat gesprek?

De heer **Van Zanen**: Wij hebben steeds over het thema financiën gesproken, want er is in september 2016 ook een inval of in elk geval een zoeking geweest, een binnentreding van de FIOD bij alFitrah. Dat is nog niet klaar. Dat was niet alleen bij alFitrah, maar ook op een aantal andere locaties. Dat was in het kader van witwassen. Dus financiën waren zeker in het begin ook voor mij een thema. Het thema van de gesprekken was steeds transparantie: wat gebeurt er, wat doe je daar, waarom mogen we er niet komen, waarom hou je de hekken dicht en hoe zit het met de centen? En dan was het antwoord steeds: dat zit goed en dat is allemaal in orde; punt. En verder kwam ik niet. Dan kan ik ook niet ...

De heer **Stoffer**: Dus u heeft zowel voor als na de onthulling met alFitrah gesproken?

De heer **Van Zanen**: Zeker. Ook over de centen, over de financiën. Yes.

De heer **Stoffer**: Heeft de gemeente Utrecht hierover ook gesproken met het ministerie van Buitenlandse Zaken of met andere ministeries?

De heer **Van Zanen**: Zeker. Wij hebben onze casus steeds ... Ik moet even kijken, want dat woord heb ik niet opgeschreven. Er is een expertunie financiën, volgens mij bij Financiën, en daar hebben we ook steeds onze spullen gedeeld. Wij hebben van begin af aan gezegd dat wij wilden weten: wat kun je en kunnen jullie ons helpen? Wij kunnen het aandragen, maar wij kunnen dat dan niet afdwingen als gemeente. Behalve weer gezamenlijk;

dan kunnen we de kennis delen. Dat is razend ingewikkeld. Ook voor het Rijk, overigens.

De heer **Stoffer**: Heeft u aanwijzingen dat er na die onthulling in 2018, waar u al eerder van op de hoogte was, nog meer buitenlandse donaties zijn geweest?

De heer **Van Zanen**: Nee, daar weet ik niet van.

De heer **Stoffer**: Dus voor zover u informatie heeft, is er na april 2018 geen buitenlands geld naar alFitrah gegaan?

De heer **Van Zanen**: Ja, zeker.

De heer **Stoffer**: In de notitie die u ons heeft gestuurd, geeft u aan dat de gemeente vaak geen zicht heeft op geldstromen uit het buitenland. Heeft de gemeente wel zicht op andere invloeden vanuit het buitenland, bijvoorbeeld uitgenodigde personen uit de Golfstaten als predikers, gastsprekers of ga zo maar door?

De heer **Van Zanen**: Ik heb toen dit thema actueel werd met de vertegenwoordigers van de moskeebesturen een afspraak daarover kunnen maken: laten we elkaar nou helpen, laten we het nou niet moeilijker maken dan het is. Ik heb toen afgesproken: als jullie inleiders of sprekers zien waarvan je maar enigszins kunt vermoeden dat dat ingewikkeld zou kunnen zijn, meld dat, want dan kunnen wij helpen en dan kunnen wij dat checken. Dat was er in het begin helemaal niet, hoor. Later is er echt een landelijke voorziening gekomen. Dan komen we elkaar helpen. Dat heeft gewerkt. Eén keer heeft het niet gewerkt, maar toen kon ik de instelling daar gewoon over aanspreken en die zou het nooit meer doen. Vervolgens is er nog een andere methode, als dat niet lukt. Soms horen we het niet, wordt het niet gemeld, maar dan is er nog zoiets als een uitbater. Dan wordt er een zaaltje gehuurd en dan meldt de uitbater het aan ons. Dan kunnen we gewoon informeel ...

Dat heeft de afgelopen jaren voor zover wij weten -- het gaat natuurlijk om fysieke personen -- dus goed gewerkt. We hebben dus gewoon op vrijwillige basis afgesproken -- ik zeg het onaardig: geen gelazer, maar doe jezelf en ons nou een plezier; laat het weten, dan kunnen we elkaar helpen en als je het niet weet, kunnen we elkaar informeren. Dat heeft een paar keer, zeker in het begin, niet gewerkt. Toen zijn er toch inleiders geweest waarvan je je kunt afvragen of dat nou echt wenselijk was. Maar goed, daar kun je niks van zeggen. Want pas als iemand iets zegt, kunnen het OM en de politie eventueel kijken en toetsen of dat in strijd is met de wet. Dat is ook steeds gebeurd. Dan bespreken we dat, als ik het weet, met het OM. Dan zorgen we -- het OM en de politie, ik niet -- dat er iemand is die meeluistert of kan horen wat er gebeurt en wat er gezegd wordt. Ik heb nog niet meegemaakt dat op dat soort bijeenkomsten iets is gezegd wat in strijd was met de wet- en regelgeving. Ik weet niet zeker of er niet ook andere methoden zijn, die ik niet zie, voor mensen om verhalen te vertellen, of via internet. Dat weet ik niet.

De heer **Stoffer**: U zegt dat u informatie krijgt over gastpredikers, gastsprekers, van besturen, van uitbaters.

De heer **Van Zanen**: Ja. Daarmee is het redelijk ...

De heer **Stoffer**: Krijgt u ook signalen vanuit andere hoeken?

De heer **Van Zanen**: Nee, nee.

De heer **Stoffer**: Dat zijn uw enige twee informatiebronnen?

De heer **Van Zanen**: Ja. Dit is wel iets ... Ik heb ooit gepleit voor een ... Dat bleek tot nu toe niet te realiseren, maar ik heb er veel steun voor gekregen. Het klinkt een beetje onsympathiek, maar het was in het begin echt ook zoeken, zowel voor de uitnodigende partij als voor de ondernemers, de uitbaters, als voor ons, naar hoe je dat nou doet, of je het zeker weet en of je het wel wilt. Toen heb ik er nog voor gepleit om een zwarte lijst -- dat kunt u nagaan, dus ik kan het beter maar zelf vertellen -- te maken, omdat je dan

weet waar je je aan te houden hebt. Maar dat is in de praktijk bijna niet te doen. Dat begrijp ik ook.

De heer **Stoffer**: Werkt het bestuur van alFitrah ook mee aan deze afspraken?

De heer **Van Zanen**: Nee. Maar ik weet niet zeker of er gastsprekers zijn geweest. Ik heb nooit een gastspreker aangemeld gekregen van alFitrah. Maar ik weet niet zeker of ze het zouden doen.

De heer **Stoffer**: U geeft aan dat zij in ieder geval niet bij die afspraak betrokken waren.

De heer **Van Zanen**: Nee, nee.

De heer **Stoffer**: Heeft de gemeente er zicht op hoe en door wie de komst van gastpredikers en gastsprekers uit het buitenland wordt gefinancierd?

De heer **Van Zanen**: Nee.

De heer **Stoffer**: Daar heeft u geen enkel zicht op?

De heer **Van Zanen**: Nee.

De heer **Stoffer**: Is er in de periode dat u burgemeester was van Utrecht subsidie verstrekt aan de Stichting alFitrah?

De heer **Van Zanen**: Nee.

De heer **Stoffer**: Dus in de periode dat u burgemeester van Utrecht bent, is er geen enkele subsidie verstrekt aan alFitrah?

De heer **Van Zanen**: Nee.

De heer **Stoffer**: Heeft de gemeente Utrecht in de periode dat u burgemeester van Utrecht bent, concrete maatregelen kunnen nemen ten aanzien van de Stichting alFitrah om buitenlandse beïnvloeding tegen te

gaan? Dan heb ik het zowel over financiering, ongewenste predikers als ongewenste inhoud op een andere manier.

De heer **Van Zanen**: Nou ja, dat is bijna een samenvattende vraag. Misschien bedoelt u het helemaal niet zo, hoor. Wij hebben gedaan wat we konden en we hebben eigenlijk -- dat zie ik zeker nu ook ter voorbereiding hierop en op het eerdere gesprek -- heel veel kunnen doen, in samenwerking met anderen. We hebben ook door in gesprek te gaan, ze aan te spreken, alFitrah als zodanig aandacht gegeven, dus in het licht gezet, zodat er ook bewustwording plaats kon vinden. Maar als ik letterlijk op uw vraag moet antwoorden: wij hebben het -- of het nou gaat om die centen of om andere dingen -- niet kunnen doen, omdat we daartoe de formele bevoegdheden niet hebben.

De heer **Stoffer**: U heeft dus geen concrete maatregelen genomen, maar wel alFitrah in het licht gezet.

De heer **Van Zanen**: Ja, maar ik vind wel dat er heel veel dingen gedaan zijn, met de onderzoeken, met de contacten, met het driesporenbeleid. Er is dus heel veel gedaan; alleen is dat het dan ook wel. Daar ben ik overigens heel trots op, hoor. We werken samen. We bieden ook onze kennis aan en krijgen kennis van anderen. Maar dat is het dan ook wel.

De heer **Stoffer**: Hoe gaat dat, in het licht zetten?

De heer **Van Zanen**: Aandacht geven, er hier over vertellen, er in de raad over spreken, er in de wijk over spreken, er tijdens het moskeebesturenoverleg over spreken en in de media. Dat heeft ook effecten. Ik vind het niet hopeloos, hè. Ik vind ook: hup, we kunnen een hoop. Maar bij sommige dingen moet er nog een tandje bij, maar dat heb ik al meerdere keren gezegd.

De heer **Stoffer**: Heeft u ook beleid daarvoor?

De heer **Van Zanen**: Zeker. Zoals ik ook in mijn introductie heb gezegd, hebben we een aanpak -- dat gaat ook over uitreizigers en terugkeerders --

die "Utrecht zijn we samen" heet. Dat is een heel programma waarin wij in de preventieve sfeer allerlei programma's hebben ontwikkeld, ook met steun, de versterkingsgelden, van Justitie en Veiligheid en de NCTV om daaraan te werken. Want het is voor de gemeenteraad, voor het college, wel een prioriteit.

De heer **Stoffer**: Zijn alFitrah en/of andere maatschappelijke en religieuze instellingen betrokken bij dit beleid?

De heer **Van Zanen**: Zeker, zeker. Zeer intensief.

De heer **Stoffer**: Op welke wijze?

De heer **Van Zanen**: Door in alle themagroepen op onderwerp te zitten en deel te nemen aan activiteiten. Er zijn heel veel mensen, ook in de levensbeschouwelijke en religieuze organisaties in Utrecht -- daar hebben we er heel veel van -- rond dit thema zeer actief. We hebben ook veel interreligieuze verbanden, omdat iedereen wel voelt dat we elkaar rond dit thema hard nodig hebben.

De heer **Stoffer**: In mijn vraag had ik ook alFitrah geïncorporeerd. Was die er ook bij betrokken?

De heer **Van Zanen**: Eh, eh. Spaarzaam.

De heer **Stoffer**: Maar ze waren betrokken?

De heer **Van Zanen**: Dan moet ik zeggen: waren niet of nauwelijks betrokken.

De heer **Stoffer**: "Niet of nauwelijks" betekent heel schaars?

De heer **Van Zanen**: Ja.

De heer **Stoffer**: En hoe was die betrokkenheid?

De heer **Van Zanen**: Die was heel schaars. Er is wel een keer een middagje georganiseerd dat ze open waren en dat er mensen uit de wijk konden komen, maar ik versta onder betrokkenheid: open, meedoen, de discussie aangaan, je verrijken met de kennis van een ander en je laten inspireren door de omgeving. En dus niet de deuren dicht. Punt.

De heer **Stoffer**: Was die betrokkenheid dan vanuit het bestuur van alFitrah of vanuit bezoekers van alFitrah?

De heer **Van Zanen**: Ik ken niet alle bezoekers, dus ik sluit bepaald niet uit dat bezoekers, deelnemers, oud-leerlingen, leerlingen en ouders daarvan hartstikke betrokken zijn bij de wijk of bij de stad, maar dat heb ik niet gemerkt van de leiding.

De heer **Stoffer**: Als we even kijken naar de inhoud van het beleid, zien we dat verstoren daar ook onderdeel van is. Klopt dat?

De heer **Van Zanen**: Zeker.

De heer **Stoffer**: Hoe werkt dat?

De heer **Van Zanen**: Dan moet er wel iets te verstoren zijn. Er was geen formele relatie, er werd niet meer geslapen en inspecties werden toegestaan. Dan heb ik het over handhaving en toezicht en verder niet. Verstoren zou kunnen als je weet dat er wel wordt geslapen. Dan kun je erin. Maar dat gebeurde niet meer.

De heer **Stoffer**: Dus dat verstoren is eigenlijk enkel geweest op die keer dat geslapen is?

De heer **Van Zanen**: Ja. U snapt, meneer Stoffer, dat er met vallen en opstaan en ook al enige tijd, ook met het Rijk, een soort lijn is ontstaan. Je moet altijd proberen in gesprek te gaan. Vervolgens moet je aanspreken, want niet alles is strafbaar, maar dan kun je toch nog steeds zeggen: het is niet wenselijk, waarom doe je dat nou of leg eens verantwoording af? De derde is een sanctiemogelijkheid: storen of ingrijpen. Je kunt ook een

vergunning intrekken, maar dan moet die er wel zijn. Die eerste twee werken natuurlijk alleen maar als dat gebeurt op basis van vrijwilligheid en dan moet je er wel voor open staan. Als die eerste twee niet meer of onvoldoende gebeuren, dan wordt het wel dun.

De heer **Stoffer**: U heeft zojuist al de Taskforce Problematisch Gedrag en Ongewenste Buitenlandse Financiering genoemd. Mijn vraag is in hoeverre die taskforce betrokken is bij het maken van dit beleid.

De heer **Van Zanen**: Die is zeer betrokken. Wij zijn daar heel blij mee. We leveren er ook mensen aan. Je hebt een bestuurlijke en een ambtelijke variant: versterken van de informatiepositie, vergroten van het handelingsperspectief, versterken van de weerbaarheid van gemeenschappen. Die taskforce ziet dat natuurlijk landelijk en kan met alle gemeenschappen spreken. Die heeft ook expertise in huis. Ik voel me daar zeer door gesteund. Ik merk ook onmiddellijk hoe taai en ingewikkeld het is, want we hebben het over intolerantie en we hebben het tegelijkertijd over grondrechten die je moet koesteren. De taskforce helpt daar enorm bij. Maar ja, ik dacht even "dat lost het Rijk vast heel snel op", maar het is niet zo makkelijk.

De heer **Stoffer**: Maar u ervaart steun vanuit de taskforce?

De heer **Van Zanen**: Ja, zeker.

De heer **Stoffer**: In wat voor opzicht? Informatiedeling? Effectiviteit?

De heer **Van Zanen**: Nou, het versterken van de informatiepositie. Dat kan ook op landelijk niveau. Die hebben daar zicht op, via Buitenlandse Zaken en andere departementen. Dat helpt mij ook. U moet zich ook goed realiseren dat als ik lokaal een signaal zou krijgen of iets lees of hoor of als zij iets krijgen, wij meteen geïnformeerd zijn en ik daarnaar kan vragen of laten vragen.

Het versterken van de weerbaarheid van de gemeenschappen is natuurlijk ook een lijn die je in het Verwey-Jonker Instituut ziet, zeker in het tweede

onderzoek. Dat vergt wel dat je daar ook met gemeenschappen over spreekt. Want wij willen ons niet bemoeien met de religie -- dat is echt aan de gemeenschappen zelf -- maar wel met het kader: hoe organiseer je dat, wie heb je aan boord?

Het thema van informeel onderwijs en vormen van toezicht daarop speelt natuurlijk al langer. Volgens mij is SZW bezig met een verkenning over informeel onderwijs in den brede, dus niet alleen moslimonderwijs of islamitische vorming, maar in den brede. Hoe kun je daar nou mee omgaan op een manier die aan de ene kant respectvol is naar dat onderwijs -- want daar is niks mis mee in beginsel; daar is helemaal niks mis mee -- maar dat je er wel op kunt toezien? Daar zijn ze nu mee bezig en dat vind ik hartstikke goed. Dan voel ik me dus gesteund. Dat geldt trouwens voor andere gemeenten ook. Dat doet die taskforce.

De heer **Stoffer**: De taskforce heeft u ook geadviseerd rondom de casus alFitrah. Klopt dat?

De heer **Van Zanen**: Zeker, zeker. We hebben die onderzoeken en we hebben steeds contact gehad met die Expertise-unit Sociale Stabiliteit. Want je kunt nog zo goed ingevoerd zijn en nog zulke betrokken ambtenaren en medewerkers hebben, maar dit vergt wel specialistische kennis en die hebben we niet allemaal in huis. Die moet je ook een beetje delen.

De heer **Stoffer**: U bent ook voorzitter van de VNG. Dat hebben we al eerder benoemd natuurlijk.

De heer **Van Zanen**: Dat geeft niet.

De heer **Stoffer**: U gaf zojuist al aan: wij en andere gemeenten. Hebben andere gemeenten dezelfde ervaring als u als burgemeester van Utrecht hebt?

De heer **Van Zanen**: Je wil altijd meer. Ik kan nu zes jaar terugkijken, als burgemeester van Utrecht. In het begin moest ik bij wijze van spreken de bewindspersonen bellen van "help even", maar dat hoeft niet meer. Het is

erkend. Het is een thema dat energie vergt, dat zorgvuldigheid vergt. Heel precies moet dat, want je moet iedereen beschermen en ook iedereen in zijn waarde laten. Ik denk dat iedereen die daarbij betrokken is en die dus een gemeente heeft waar dit in speelt, zich gesteund voelt, erkend weet en geholpen weet door die taskforce. Maar ja, meer vaart maken? Ongetwijfeld. En nog en nog meer. Ze doen hun best.

De heer **Stoffer**: De heer Schoof, zojuist ook al aan de orde gekomen, eerder in dit verhoor, gaf vorige week aan dat de AIVD ambtsberichten stuurt naar gemeenten.

De heer **Van Zanen**: O ja, ja.

De heer **Stoffer**: En dat het aan de gemeente is om te bepalen wat daarmee gedaan wordt.

De heer **Van Zanen**: Ja.

De heer **Stoffer**: Welk handelingsperspectief heeft een gemeente naar aanleiding van zo'n ambtsbericht van de AIVD? En gelijk in het verlengde daarvan: is dat ook een onderwerp dat bij de VNG aan de orde komt?

De heer **Van Zanen**: Laat ik het laatste meteen maar doen: natuurlijk, impliciet. We hebben als VNG strategisch overleg met Justitie en Veiligheid. Maar ik ben ook regioburgemeester, dus ik zit ook in het Landelijk Overleg Veiligheid en Politie. Ik geloof dat niet alle tien bij die prioriteitsgebieden horen, maar dat zijn soms ook kleinere gemeenten. Dat hangt gewoon van de samenstelling, de ervaringen en de incidenten af. De gemeente Huizen, zeg ik uit mijn hoofd, en Gouda. Die zijn wel zeer betrokken en hebben ook ervaring. Dat is op zich niet zozeer vanuit de VNG ...

Kunt u nog even het begin van de vraag herhalen? Ik heb nu het tweede deel beantwoord, maar ik ben het eerste deel kwijt. Neem mij niet kwalijk.

De heer **Stoffer**: Mijn inleiding over de heer Schoof heeft u vast gehoord. Mijn eerste vraag was eigenlijk welk handelingsperspectief een gemeente heeft naar aanleiding van zo'n ambtsbericht. Dat was mijn eerste vraag.

De heer **Van Zanen**: Daar zal ik diplomatiek op antwoorden; dat heb ik trouwens aldoor geprobeerd. Ik heb me zeker de eerste paar jaar niet erg gesteund gevoeld door ambtsberichten die dan drie A4'tjes lang waren, bijna niet te begrijpen waren, aangereikt werden op de meest onmogelijke momenten, overigens door een heel vriendelijke meneer, maar die ook weer moesten worden ingenomen en waar ik niets mee mocht. Letterlijk. Zo'n instructie. Dan weet ik iets, maar daar kan ik dus niets mee. Ik was dus niet onder de indruk van het begin. Dan word je wel geïnformeerd, maar je kunt er niets mee. Dat vond ik niet erg charmant en ook niet erg behulpzaam.

Dit gebeurde vaker. Inmiddels hebben we hierover gesproken, in LOVP-verband of in het verband van de taskforce: we willen die informatie graag hebben, want die hebben we nodig, maar vind er wel een vorm bij die ons ook wat verder helpt. Want als ik er niks mee mag, mag ik het niet eens in bijvoorbeeld mijn driehoek zeggen. Stel dat er iets aan de hand is, maar ik mag er niks mee. Ik mag er niet eens iemand op af sturen, want ik mag het niet zeggen. Ja, dat vind ik geen handelingsperspectief. Sterker nog, dat vind ik niet handig. Het is nu wel beter. Het is beter. Dit was in het begin en nu gaat dat beter. Het gebeurt nu op een hanteerbaardere manier. Als wij ambtsberichten krijgen, kun je daar meestal iets mee.

De heer **Stoffer**: Dit was het diplomatieke antwoord. Heeft u ook een ander antwoord?

De heer **Van Zanen**: Nou, ik baalde daar enorm van. Ik voelde me echt ... Ik denk: wat krijgen we nou, zeg? Ik vond het heel deftig hoor, zo'n envelop die dan dicht zat en weer dicht ging, maar ik voelde me echt ... Nou zeg ... Ik kon het me ook niet voorstellen. Ik denk dan: ik bedoel het goed. Maar dat hebben ze heel snel afgeleerd, want ik was daar niet van gediend. Ik zeg het dan nog steeds diplomatiek, maar ik was er eigenlijk niet van gediend. Hou het dan maar, die handel.

De heer **Stoffer**: U zegt dat het nu beter gaat.

De heer **Van Zanen**: Het gaat nu beter.

De heer **Stoffer**: Wat gaat er nu beter?

De heer **Van Zanen**: Ze doen het eerder, ze doen het handzamer en blijkbaar zijn de informatie en het informatieniveau nu zodanig dat ook de berichten over hoe het land ervoor staat, dus de dreigingsanalyse, en hoe we met die informatie omgaan allemaal -- als ik het in mijn eigen woorden zeg -- wat ontspannener zijn en daardoor voor ons burgemeesters, die natuurlijk in de praktijk van alledag staan, wat hanteerbaarder.

De heer **Stoffer**: Geeft het u ook meer handelingsperspectief?

De heer **Van Zanen**: Ja. Zeker. Bij handelingsperspectief hoort ook dat er een taskforce is, dat er een Expertise-unit Sociale Stabiliteit is en dat er op regelmatige basis contact is over dit soort onderwerpen met de mensen van de AIVD. Dat ervaar ik als zeer plezierig. Ook dat ze bereikbaar zijn op de meest onmogelijke momenten, rechtstreeks, ervaar ik echt als steun.

De heer **Stoffer**: U bent burgemeester van Utrecht. Heeft u voldoende zicht op de omvang van het probleem van buitenlandse beïnvloeding in uw eigen stad?

De heer **Van Zanen**: Als je ervan uitgaat dat dit een groot thema is, dan denk ik dat ik onvoldoende informatie heb, want ik heb geen informatie. Dat kan er natuurlijk ook op duiden dat er geen sprake is van buitenlandse financiering in de mate waarin we dat soms denken en waarin het schadelijk kan zijn.

De heer **Stoffer**: Heeft u als burgemeester voldoende bevoegdheden als u die ongewenste beïnvloeding wel signaleert om die tegen te gaan?

De heer **Van Zanen**: Ik zit even na te denken. Ik beveel bij u drie dingen aan. Het derde ding is natuurlijk dat openbaar onderwijs, daar godsdienstonderwijs geven. Het tweede is dat ik er erg voor ben dat u -- ik

weet ook dat dat kan -- wetgeving of regelgeving bevordert die maakt dat we de transparantie krijgen, met name op financiële stromen. Ik ken het voorstel van giften boven de €4.500 -- ik doe het even uit mijn hoofd -- en ik ben daar zeer voor. Ik hoop dat u daarover wilt nadenken. Als ik dat zeg, vind ik dat dus onvoldoende. Ik vind dat ik onvoldoende mogelijkheden heb. Ik kan het niet. Mijn eerste aanbeveling aan u was: zorg voor vormen van toezicht bij informeel onderwijs, maar dat zegt niets over financiering natuurlijk.

De heer **Stoffer**: Dus u zegt dat u op dit moment onvoldoende bevoegdheden heeft als u het gesignaleerd heeft?

De heer **Van Zanen**: Zeker.

De heer **Stoffer**: In uw openingsstatement zei u: daar zit de richting in om daar ...

De heer **Van Zanen**: Zeker. Dat zou ik zeker doen.

De heer **Stoffer**: Wat zou er naar uw mening moeten gebeuren om ongewenste buitenlandse invloed tegen te gaan?

De heer **Van Zanen**: Dit, erover spreken, wetgeving en kijken wat er dan gebeurt. Er is op zich niks mis met buitenlandse financiering. Volgens mij gebeurt dat met enige regelmaat. Dat lees ik, hoor. Daar heb ik geen officiële informatie over. De kernvraag is natuurlijk wat er gebeurt, wat het effect is van die buitenlandse financiering op het gedrag en de handelingen van degene die de gelden krijgt. Ik zou wel willen dat we daar meer zicht op hadden. Als ik dat zou krijgen, zou ik er alles aan doen om dat heel open te melden omdat openheid, transparantie, het gesprek erover de beste garantie zijn dat wij -- ik vanuit de lokale praktijk en u vanuit uw landelijke medewetgevende rol -- daar dan ook geen achterdocht of argwaan bij hebben of daar iets achter zoeken wat niet wenselijk is. Maar dat is niet vanzelfsprekend, denk ik. En daarom moeten jullie maar iets doen, vind ik. Als ik het mag zeggen.

De heer **Stoffer**: Mijn laatste vraag aan u. Wat zou de gemeente kunnen doen om de weerbaarheid, een van de sporen die u heeft benoemd in uw openingsstatement, van de moslimgemeenschap te vergroten?

De heer **Van Zanen**: Nou ja, door in alle hevigheid mee te werken aan Utrecht zijn we samen, dat programma. Door jonge mensen in Utrecht, waar we er heel veel van hebben, een geweldige opleiding te geven en kansen op banen, ze mee te laten doen. Dan maak je de samenleving in den brede nog weerbaarder dan die is. En dat is hard nodig, want het gaat niet vanzelf goed. Zeker niet in grote steden. Het gaat niet vanzelf goed. Daar moeten we iedere dag aan werken. Er zijn heel veel mensen die snoeihard hun best doen. Niet iedereen lukt het vanzelf. Er zijn mensen die een steuntje in de rug nodig hebben en die moeten worden aangesproken.

De **voorzitter**: Meneer Van Zanen, wij zijn aan het einde gekomen van dit openbare verhoor. Ik wil u danken voor uw komst naar de Kamer.

Sluiting 16.44 uur.